ЯК ПРАВИЛИ ПЕТЛЮРІВЦІ В КАМІНЦІ.

(Уривок з книжки О. Назарука п. н. "Рік на Великій Україні".)

Неменш неприємна була для уряду друга справа, яку я підніс, а саме переповнене урядів. На прикладі міністерства внутрішних справ, де було аж 950 (!) урядовців, виказував я їм, що для такого числа урядовців нема в тім міністерстві не тільки кімнат, але й крісел, а про працю то й бесіди шкода. Вони не маючи де сісти ні що робити, ходили по всіх салях чередами й займали ся балачками, а при тім займали по кілька посад, щоби брати по кілька "жалувань": бо менше-більше і в инших установах можна було так посидіти на футрині від вікна, поговорити й піти. Були се збіговища партійних і особистих знакомих, які українську державу коштували страшні суми. Я предкладав: нагнати тих 900 урядовців, а залишити в міністерстві 50. Річ ясна, що тих 900 урядовців, почувши такий "напад" на свій карман, не могли бути приятелями "Стрільця". (Назарук був редактором газети "Стрілець", яка виходила тоді в Камінці. — Ред.) І легко їх було переконати, що я найбільший шкідник, а вони корисні для держави й суспільности.

До скаженини допровадила моїх противників третя справа, яку я порушив в "Стрільци", а саме справа потреби реорґанізації кабінету. Зробив я се дуже оглядно, зазначуючи, що ся справа повинна бути доконана тільки за згодою "лївих", себто урядових партій і то виключно Наддніпрянцями, щоб не думали, що ми Галичани хочемо "захопити владу". Мимо того центральний орган с.-д. "Робітнича Ґазета" в статі п. з. "Схаменіть ся, недолюдки!" загрозив простим і ясним арґументом у відповідь на мою статю:—**погромом..** Був се, розуміє ся, крик переляканих панів, які добре знали, що виконане погроз було тільки в руках тих, яким вони грозили (що я їм і відповів в "Стрільци"). Бо ми мали в Камінци військову перевагу.

Та з сего читач може представити собі, яке там було становище публіциста, що хотів мати свобідну думку й очі відкриті на все. Якби не перевага галицького війська в Камінци, ніяка свобода слова булаб взагалі неможлива. Ті "нездари, що не уміли з'орґанізувати не то держави, але навіть одного повіта",*) за ніяку ціну не булиб допустили свобідної критики. Згодом взяли ся вони до захитаня аґітацією дисципліни в галицьких частинах. Петрушевич з обуренем говорив мені, що читав офіціяльну відозву міністерства преси (ч. його видань 106), у якій пробувано валити дисципліну останної остої ладу й порядку: війська. Тай говорив мені, що ту відозву почали ширити між галицькими військами. Я сам не бачив її.

Найбільша й найголоснійша лайка підняла ся ізза поміщеня в "Стрільци" статі Дра Костя Левицького п. з. "Куди дорога", передрукованої з віденського "Українського Прапора". В тій статі заявляв ся сеніор галицьких діячів за політичною орієнтацією на Росію. Я уважав за відповідне помістити її з інформативно-публіцистичного обовязку і на самім переді зазначив (від редакції "Стрільця"), що наше становище до сеї статі вияснимо в найблищих числах. Значить: я зовсім не зсолідаризував ся з поглядами Дра К. Левицького — ні поміщуючи сю статю, ні в слідуючій, своїй статі на сю тему п. з. "На роздорожі". В ній скритикував я статю Дра К. Левицького за його відношене до Румунії, а справу орієнтації на Польщу чи Росію поставив так, як уже давно її треба було поставити: предложити її до вирішеня представникам ширших кругів, яких можна було зібрати...

Ніякого інакшого становища "Стрілець" ніколи не займав. Денікіна уважав "представником трупа без голови" і так писав про нього. "Стрілець" писав виразно, що "Денікінці се абсолютні вороги всіх народів бувшої Росії" і т. п.

Мимо того орган Головного Отамана Петлюри (офіц. орган Штабу Дієвої Армії) "Україна" (на яку йшли величезні суми) прозивав мене денікінцем, москвофілом, монархістом і т. п. (гл. нпр. ч. 30). Я міг був на се відповісти, якто **Головний Отаман Петлюра радив ся в Тернополі окружного команданта Тернопільщини Дра Ілька Цьокана, чи не заложити собі на голову королівську корону** (що др. Цьокан прилюдно оповідав нераз). Але не хотів я заогнювати і так невиносимо тяжких відносин. Зрештою я не мав заміру підкопувати Петлюри, хоч щораз виразнійше бачив, що мабуть справдять ся слова Винниченка про Петлюру, сказані перед виїздом Винниченка. Мені й тепер ще за прикро їх подавати до прилюдного відома. А тоді я ще був готов піддержувати не тільки Петлюру, але навіть Безпалка або Темницького, якби був бачив, що з їх роботи матиме хосен держава.

Орган Петлюри витягнув з моєї книжки "Слідами Укр. Січ. Стріль.", друкованої ще за старої Австрії, уступ, в якім обстоював я конституційну монархію й перепечатав його на доказ, що я монархіст. Я відповів в "Стрільци", що книжка та печатала ся ще в часі, коли **пани з "України" ревіли "Боже Царя храні"**, та що їм і тепер далеко ще до конституційного монархізму, а одинокою доброю формою правліня для таких панів уважаю по тім, що бачу — царат з тюрмою й нагайкою.

По такім argumentum ad hominem притих орган Головного Отамана. Але згодом знов виступив з **підюджуванем до погромів — Галичан...** Чи се буде вже апоґей страхіть? подумає читач. Але почує відповідь: Ні. **Будуть ще гірші річи. А найгірших я зовсім не оповім, бо знаю їх тільки зі слуху:** перебули їх ті, що довше видержали на Великій Україні, чим я. Нехай вони розкажуть. Та — йдім дальше.

Так став я "реакціонером" і навіть "духовим представником реакції.**) Хто не вірить, може про се переконати з преси тих панів, що вже тоді були звязані з найгіршими ре-

*) Слова Дра С. Барана на спільній нараді з 12. листопада 1919.

**) Серіозно сих закидів годі було брати, бо ті самі панове при зміненім вітрі закидалиб "анархізм" і т. п.

З НЕДОЛІ ГУЦУЛЬЩИНИ.

(Дописъ до "Вперед".)

Гуцульщина, найтемнійший та найбіднійший наш закуток, переживає тепер страшну нужду; пятнистий тиф, ріжні венеричні недуги, а головно голод, ось причини, що населене гине, як мухи. Цілі обійстя — родини пустіють, бо мешканці вимерли; по других домах всі лежать на тиф.

Як відомо, Гуцули живуть здебільшого з худоби, яку випасають; родить ся там тільки бараболя; худобу продають та купують хліб (кукурудзу).

Опускаючи Покутє, забирали Румуни майже поголовно худобу, яку на їх приказ, серед літа минулого року мусіли селяни забирати з полонин. Забирали без розбору за дрібну заплату, за 3, 4, рідко коли за 5 тисяч корон. До того платили подертими грішми, бо весь запас рваних гроший, які не годили ся до остемпльованя на Буковині, кинули вони на Покутє за худобу. Гроший сих ніхто не хоче брати; менше рвані беруть за 70—80 проц. дійсної вартости. Взагалі у нас страшна спекуляція грішми, бо зовсім нову тисяч коронівку не зміняти дешевше, як за 50 К.

Те саме діеть ся з худобою і тепер. Ріжні відділи реквівсім нову тисяч-коронівку не оставляючи навіть для потреб родини, бо жовнір пр. не хоче йти в верхи за худобою, отже забирає з села, що попаде під руку.

Селяни йдуть за жовнірами з худобою по 20—30 км., де остаточно дістають квіти, з якими вертають домів. По якімсь часі йдуть знову до тої команди селяни з квітами за грішми в марках. І знову за півдармо тратить населене останки свойого майна, бо худоба се одиноке майно в Гуцулів, побіч неурожайної землі, гір, скель та лісів. З худоби Гуцул живе, бо продає худобу, а купує хліб, звичайно кукурудзу. За корову, за яку на ярмарку мож дістати 10.000—14.000 К, дістає квіток... 3½, 4, або 5 тисяч марок. Жалітися можна хиба до Пана Бога.

Реквірують у нас неправно, а не після закону, худобу для ріжних "відпоручників" з Західної Галичини і з Королівства, які наїздять до нас по худобу. Реквірують в той спосіб, що на родину, зложену з 6 — 8 членів оставляють одну корову, яка дає тепер 3 — 5 л. молока денно. Молока мало, бо годують худобу сіном, ба й сего мало. Стаєн майже нема. А під "божим накритєм" не дасть корова більше молока. Се так ведеть ся у середних селян. Молоко-ж у горах, се головний середник поживи. На конто худобини задовжуєть ся родина "у Жида", на хліб, а тут приходять і забирають худобу за 2 і пів до 5.000 марок. І щож ви дістанете за сих 5.000 марок? Раптом два і пів кільо (кільо 100 кг.) хліба (кукурудзи), бо в нас тепер 2000 корон кільо, а за привіз із міста 200 К від кільо. До того ще, як згадати наперед Жидови, що платиш марками, то хліба не продасть, а скаже що нема. Зрештою у нас марка й корона рівні. А тепер, щоби привезти сю кукурудзу до дому, треба взяти перепустку в старостві; ще добре, як за пів дня її дістанеш, а то й по цілих днях народ вичікує на перепустки. Жита, пшениці в нас не видко. Купно, продажа заборонені. До того на се треба мати спеціяльну перепустку, якої будь хто не дістане. Привіз у нас дуже дорогий, бо коний в селі майже немає. Колись було їх сотками, а тепер може найдеть ся 15—20 коний в селі. А тут весна приходить. Орати треба...

Колись селянин продав на рік одну корову і мав на хліб на цілий рік для родини (за корову-за 200 кор. дістав 10—12 кіл. хліба перед війною). А тепер-2, найбільше 3 кіля за корову, себто на родину на 2—3 місяці. Не дивуйте ся, бо у нас кулеша що дня три рази.

За румунських часів хоч кукурудзи було подостатком та два рази дешевше, як тепер. А тепер і за 2000 к. трудно дістати, бо її зовсім немає. Паскарі-спекулянти везуть її з Буковини. Через міст в м. Кутах, с. Розтоках і с. Барвінкові кождої ночі ідуть цілі каравани туди з свічками, тонкою скірою то що, а звідти з кукурудзою і тютюном. На Буковині платять за кільо кукурудзи 1000—2000 к., а в нас коштує 2000 к., отже 900—1000 к. чистого зарібку для контрабандистів. Половина сього заробітку потапає в кишенях сих можновладців, які перепускають сї каравани через міст по одній і другій стороні, а друга половина лишаєть ся в руках контрабандистів.

Так бідують у нас колишні "середні люди", які продавали бувало одну штуку товару на рік, а дві лишали для себе. А що вже говорити про простих бідаків, які ні хати не мають, ні кавалка ґрунту, ні худобини? Сї бідаки кождого дня сушать собі голову, як на сьогодня дістати миску бараболь, щоби перебути день. Колись ходили на роботи до Боснї до лісів та до Німеччини (до Прус) та на "доли" (Поділє). Тепер се все безробітні, засуджені на голодову смерть. Не диво отже, що крадіжі та вломи розпаношили ся, як ніколи. Кождий господар оброблюєть ся сам з родиною, про робітника не думає, а думає про "кели"... (вага хліба.)

Надходить весна, бараболї доїдають ся. Кукурудзи не має за що купити. А чим обсадить свої мізерні огороди? А чим орати? І роспука бере селянина. І чи диво, що серед таких обставин попис та успіх для большевицької агітації.

З одіжю ще яко тако. Доносять стару та виробляють з полотна. Біда з постолами. Їх вистане на 2—3 місяці, а коштують 150—200 к. Колись поробив день тай купив за 2 к. постоли, а тепер кілько то днів треба косити по 12 к. в день на постоли? Не годен доробити ся на самі постоли, та коби їсти не треба було. До того всего додати ті хороби, які у нас лютують страшенно, як пятнистий тиф, еспанка та страшні венеричні недуги, які занесли до нас Росіяни. Населене вимирає. В селї нема хати, деби не було слабого. Є доми, де вимирає по кілька душ нараз. Поставали дрібні сироти та калїки-інваліди, які вернули з війни. Чого не добила війна, добиває голод та хороби. Гуцульщина вимирає...

До того всего темнота у нас. Шкіл майже нема; в деяких селах отворені про людське око, та нічого не вчать. Та чи сусіди хотять просвітити нашого темного селянина. Для них найлучший такий стан.

О. М. Л-ко.

акціонерами, яких можна собі уявити. Невдовзі опинили ся вони — в Варшаві, холопами холопів Франції.. Се було їх найбільш "революційне" діло, якого зрештою можна було по них сподівати ся. Туди, в страшні табори ляцьких полонених, де пляново винищувано Українців, затягнули вони й найкращу частину свого війська — вірних їм до смерти й польського сорому Січових Стрільців. Туди хотіли потягнути й всю галицьку армію. Але того ми вже не дали їм зробити, бо занадто добре знали Поляків.

(За те такі панове як Назарук віддали сю галицьку армію в руки Денікінови, і що нині з нею стало ся — ніхто не знає. — Ред.)

Наші "хлібодавці"...

(З дня.)

До бюра посередництва праці зголосив ся за касієркою один дуже поважний добродій, відомий зі свого горячого патріотизму.

— У мене буде вона мати дуже гарну посаду, роботи ніякої, буде сидіти собі за касою і тільки числити гроші. Чи маєте яку відповідну, інтелігентну силу?

Директор бюра предложив йому лісту безробітних. Вписані там учительки, бухгальтерки, склепові панни, укінчені семінаристки, машиністки, контористки, касієрки.

— Мені треба — каже добродій — інтелігентної, фахової, з кавцією — бо то дуже важне! — а передовсім гарної, імпонуючої, шиковної касієрки, такої, знаєте, щоби вміла робити око до гостий.

Директор здивовано видивив ся на добродія.

— Бо гарне личко — каже добродій — притягає гостий до інтересу і більше торгуєть ся.

Вкінці директор бюра найшов таку жіночу силу, якої бажав собі добродій. Була інтелігентна, молода, непогана, з дуже добрими кваліфікаціями, бухгальтерка з іспитами й торговельною практикою, мала дуже добрі свідоцтва, була "шиковна", оборотна, мала й запоруку на кавцію.

Добродій згодив ся. Казав прийти їй до свого бюра.

— А тепер ще тільки одно, яка платня? — запитав директор.

Двіста корон на місяць і вільна неділя.

— Кілько, прошу?

Директор не дочув...

—Двіста корон на місяць, а як буде надавати ся, то буде підвишка.

Директор кинув книжкою об стіл.

— Чи не за богато, добродію? — вмішав ся і я, будучи свідком сеї сцени.

Добродій не зрозумів мене, бо відповів:

— Нехай заробить собі дівчина. Чейже треба підпирати своїх.

— Бо бачите, добродію, — кажу я, — така касієрка повинна ще вам доплатити за те, що сидить у вашому інтересі...

Щойно тепер добродій зрозумів мене і червоний зі злости як бурак відійшов зі словами:

— І підпирай то своїх!

("Вперед").

ному компромісі клясових ворогів — парляментаризмі.

Через те він проти соціяльної революції і несе в соціялістичну орґанізацію лише поняте компромісу, що мають імя опортуністичної політики. Інтелігенти перебирають на себе провід над соціялістичною партією і перетворюють її в ліберально-опортуністичну, революційний по своїй природі соціялізм — в опортуністичний, асимілюють капіталізм в соціялізмі і навпаки. Буржуазія розуміє сю природу інтелігента і не боїть ся його використовувати, посилаючи в парлямент. Се їй дуже вигідно, бо пролетаріят до парляменту сам не йде, а посилає інтелігентів. Сього й треба для буржуазії! Ти прийди в парлямент, а тут ми вже компроміс знайдемо: ти нас визнаєш, леґалізуєш і не робитимеш революції.

Се настільки вигідна для буржуазії річ, що колиб соціялісти не пішли в парлямент, то в буржуазних колах був би справжній переляк. Соціялісти-опортуністи (меншевики і т. п.) краще обороняють інтереси буржуазії, ніж вона сама: вони переконані, що соціяльна революція "не назріла" і тому ставлять соціялістичні штемпелї до буржуазної політики, леґалізують її, укоськуючи пролетаріят, здержуючи його від виступів, від страйків.

Погляньте, до якого ступіня здеґенерував ся соціялізм в руках всяких міністеріяльних меншевиків у Чехії, Німеччині, на Україні, Австрії і т. д. Років 50 тому назад здавалось, що не дай боже соціялісти стануть міністрами, то за один день знищуть буржуазію, а тепер... капіталіст може спокійно спати, бо хоч би і великі "проґресивні податки", але вони завжди помістять ся в ціну товарів і вернуть ся в кишеню, а разом з тим самі панове соціялісти держуть роботу чернь на налигачі і усмиряють її.

Деґенерація соціялістичної політики — се діло рук інтелігенції, як природного соглашателя між буржуазією і пролетаріятом. Інтелігенція наповняє парляменти, дебатує, дає закони, визнаючи за буржуазією законне право на істноване. В сьому прокляте соціяльної ролї інтелігенції, що в соціялізм, як ідею революції, приносить ідею компромісу.

Розуміеть ся, се діло вона робить з хистом, талантом, бо має освіту і всякі таланти. Аж голова крутить ся в пролетаріяті від інтелігентського красномовства і часто, в супереч своїм інтересам, починає думати, що справді революція не назріла, що зелїзний закон еволюції ще не привів сучасну суспільність до потреби перебудови, що грабіж є історично-необхідним, бо се, мовляв, закон продукційних відносин і т. п. Треба дивуватись з яким хистом інтелігенція обернула революційну науку Маркса в гимн для оправданя капіталістичного ладу! Се їй було і є потрібним, бо оскільки трудова інтелігенція є несвідомою клясовою частиною пролетаріяту і не може розшифрувати ролї своїх інтелігентних ватажків, остільки нетрудова інтелігенція зацікавлена в зрості рентабельности своїх посад і талантів, а розлучитись з рентою... ви знаєте, як се важко, настільки важко, що революційний соціялізм учить: ніхто добровільно не відмовить ся від одержуваня нетрудового доходу — ренти і щоб знищити ренту є лише один спосіб — соціяльна революція, диктатура пролетаріяту.

Інтелігенція сього не хоче ітворити компроміс, узаконнює капіталістичний устрій.

Хиба ми не бачимо як з зелїзною льоґікою йде українська інтелігенція до скріпленя капіталізму, як вона бореть ся за капіталізм! Треба було прийти революції, щоб зірвати маску з нашої інтелігенції.

Маску зірвано.

Пролетаріят повинен знати, що визволене його мусить бути ділом його рук. Коли революція вже прийшла, коли диктатура вже є фактом, то хай собі верещить "соціялістична інтелігенція" про неназрілість революції скільки їй влізе, а пролетаріят повинен робити своє діло: обезброювати буржуазію політично і соціяльно-економічно. Тільки ворог трудового люду може боротись проти влади трудового люду, коли ся влада вже стала фактом! Українська інтелігенція, за нечисленними виїмками, стала на бік буржуазії і з шкури вилазить, обороняючи капіталістичний устрій України.

Вона на всякі лади кричить, що хоче визволити народ, але справді визволяє поміщиків і капіталістів від народної влади. Кричить, що на Україні чужі большевики-імперіялісти, а закриває очі, що три четвертих населеня України йде за большевизм. Зручно підтасовує карти про національні інтереси, разом з тим піддаючись Денікінові, польській шляхті, антантським капіталістам.

Вона не хоче бачити об'єктивних фактів, що революція знищує поміщиків і капіталістів, що на Україні влада народна, сам трудовий народ орудує. Кричить, що там "чуже правительство", "на штиках", але те чуже правительство знищує капіталістів і поміщиків, а своє — їх толерувало. Петлюра розстрілює "большевиків", а на волю випускає Гербелів, Ржепецьких, денікінців, возить ся з гр. Погоцькими, Тишкевичами, поміщиками, спекулянтами...., "Своє" правительство! "рідний" уряд! "Соціяліст" Петлюра, Лівицький, Мазепа, Порш, Мартос, Швець, Макух, Темницький, Безпалко.... Чим же тоді гірший Петрушевич, Цегельський, Тарнавський, Бурачинський, Голубович і т. п. На нашу думку вони принаймі більш "чесні", бо відкрито заявляють, що вони не соціялісти, що вони стоять за капіталістичний устрій, за інтереси панів проти пролетаріяту. А соціялісти Юди і фарисеї навіть на мають сміливости признатись, що вони пішли "в соціялісти" виключно для того, щоб деморалізувати трудовий люд, що вони є лише лазутчиками буржуазії в соціялістичних партіях.

Не говорить ся вже про всяких "соціялістів" — федералістів, самостійників, реалістів, еволюціоністів, а навіть соціялдемократи, соціялісти-революціонери є висланцями буржуазії в табор пролетаріяту, щоб деморалізувати його і обезсилювати з середини.

Революція на Україні показала, що то є за штучка українська 'демократична' інтелігенція, що три роки бореть ся проти свого народу або через брак клясової свідомости (трудова інтелігенція) або свідомо во імя інтересів буржуазії. На всіх полях громадського житя веде боротьбу проти соціялістів, проти ограбованого буржуазією і нею самою, укр. інтелігенцією, безхатнього селянина і робітника.

"За парляментаризм", "за демократизм"...

За пановане своє і буржуазії, во імя московських поміщиків і ґенералів, во імя польської шляхти, во імя міжнародних банкирів... З чим і поздоровляємо вас, українські інтелігенти, шулери, спекулянти, казнокради, злодії і зрадники...

Український селянин і робітник знають вже чого їм треба і за "варшавського републикою" не підуть. Пролетаріят вже пізнав зелїзний закон свого визволеня: соціяльна революція і своя диктатура є єдиними засобами. Ролю інтелігенції він практично оцінив і за нею не пішов, а вона розлетілась разом з царськими утікачами і кує за кордонами по Варшавах, Берлінах, Прагах, Віднях інтриги і змови проти "свого" рідного народу.

Хай кує...

"Настане суд: заговорять
І Дніпро і гори,
І потече сторіками
Кров у синє море
Дітей ваших. І не буде
Кому помагати"...

Український народ, ведений льоґікою своїх інтересів, прийшов до соціяльної революції. Хто не з ним — той проти його. З народом залишилась невелика часть відданих народові соціялістів, як свідомих інтересів народа. Революція перемогла і нікому не вдасть ся її звалити. Українська-ж інтелігенція займаєть ся "парляментаризмом" у Камянці Подільському, Варшаві, Відні.

"Національна Рада!", "Союз державности!" Хай граєть ся буржуазія в парляментаризм — у Відні, де ніколи не буде української державности, хоч би там сто "Національних Рад" і т. п. цяцьок було зроблено.

Будівництво української державности — се діло самого лише трудового люду — селянства і робітництва. Інтелігенція збанкротувала. Вона й не могла не збанкротувати, бо... одна її частина є несвідома своїх клясових інтересів, а друга, одержуючи ренту, не може від неї відмовитись инакше, як не ударом революційного кулака по голові. Буржуазія є буржуазія і ніколи вона своєї ренти не подарує без відповідної принуки.

Усвідомляючи собі ролю інтелігенції, пролетаріят повинен іти твердо своїм шляхом... Шляхом соціяльної революції.

("Нова Доба".)

ПОШУКУЮ

свого краяна Івана Кузика, сина Дмитрового, з села Карлова, пов. Снятин. Маю кілька листів від родини т. є. від батька. Хто би знав його місце побуту, прошу писати на адресу:

Peter Kuzyk
Box 25
(25) **Hillcrest Mines, Alta.**

ПОШУКУЮ

краяна Стефана Халуса, з села Товтри, пов. Заставна, Буковина. 1915 року робив в околиці Бателфорт на дорозі C. N. R. Хто би знав про него або він сам, хай напише до мене на адресу:

George Rudeychuk
Box 25
(25) **Hillcrest Mines, Alta.**